N°. 2. Donderdag 7 Januari 1915. 15de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

KOLONIAAL ARBEIDS- EN INFORMATIE-BUREAU „OOST EN WEST":
TIJDELIJK HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

Slachtoffers van den Oorlog.

Deelden wij verleden week uit de Indische bladen het een en ander mede omtrent het hieronder afgebeelde wrak

van de „Emden", thans lezen wij in verband met dit schip o.m.:

Vrijdagavond 6 Nov. j.l. omstreeks 11 uur, schrijft men uit Sabang aan het „Nieuwsbl. van Atjeh", kwam alhier de Engelsche vrachtstoomer „Newburn" binnen, medebrengend 36 overlevende opvarenden van den door de „Emden" in den grond geboorden Franschen torpedovernieler.

Van deze opvarenden waren 13 personen, eñkelen zwaar en anderen licht gewond.

Allen verkeerden in vrij deerniswaardigen toestand, bijna geen kleeding aan 't lijf — terwijl de gewonden dringend geneeskundige hulp behoefden.

De Engelsche vrachtstoomer was op weg naar Singapore en op ongeveer 60 zeemijlen van Sabang aangehouden door de „Emden", had van dit schip gewonden en geredden van het Fransche oorlogsvaartuig moeten overnemen en last gekregen deze naar Sabang over te brengen; door dezen dienst ontging ze het lot van in den grond geboord te worden, waar ze anders niet aan ontkomen zou zijn.

De Franschen waren ruim een dag op de „Emden" geweest, men had daar voor hen gedaan wat men kon en hen ook van de hoognoodige kleedingstukken voorzien, doch men had zelf niet veel te missen. Ook kon men de gewonden niet behoorlijk helpen, zoodat de humane commandant besloot ze zoo spoedig mogelijk naar de dichtst bij zijnde haven te zenden.

Voor twee der zwaarst gewonden — een officier met een door een granaatscherf afgeschoten been en een jong matroos met afgeschoten arm — mocht geen hulp meer baten, ze zijn in 't hospitaal overleden.

Om 5 uur Zaterdagavond werden beiden met militaire eerbewijzen begraven. De begrafenis was zeer indrukwekkend. De beide kisten, bedekt met kransen en bloemen van officieren, militairen en ingezetenen, werden door militairen gedragen, onmiddellijk daarachter de ongewonde Franschen, netjes gestoken in schoone, witte pakjes van de matrozen der „Serdang", doch zonder band van Kon. Marine om den strooboed.

Hierna de officieren van land- en zeemacht en plaatselijke autoriteiten, belangstellende ingezetenen, militair en marine geleide. Ook van de Duitsche handelsschepen in de haven waren velen aanwezig. Het geheel was een zeer lange stoet. Op 't kerkhof werden de gebruikelijke saluutschoten afgegeven en bij de geopende groeven in een Fransche rede den overledenen een laatste hulde gebracht door majoor Visscher en baron Van Asbeck, commandant van Hr. Ms. „Serdang".

Nadat door officieren en ook door de Fransche matrozen nog een handvol aarde op de kisten was geworpen, werden de beide groeven gesloten en was de plechtigheid afgeloopen.

Van den Franschen torpedovernieler zou een groot aantal opvarenden gesneuveld en verdronken zijn. De commandant, reeds zwaar gewond, heeft zich niet willen laten redden en verkoos met zijn schip in de diepte te gaan.

KARTINI-FONDS.

Op Dinsdag 29 Dec. j.l. hield de Vereeniging „Kartinifonds" te 's-Gravenhage haar algemeene vergadering.

Nadat eenige onderwerpen waren afgehandeld, welke zuiver de inwendige belangen der vereeniging betroffen, gaf de Voorzitter, de heer Mr. C. Th. van Deventer, een overzicht van de werkzaamheden der vereeniging, welke zeker in breederen kring belangstelling zullen wekken.

Men kent het doel van de Vereeniging „Kartinifonds": de bevordering van het tot stand komen en in stand houden van eene of meer scholen in Nederl. Indië ten behoeve van meisjes behoorende tot de Inlandsche bevolking. Deze krijgen den naam van Kartinischolen.

In Nederland had gedurende de eerste zeven maanden van het jaar 1914 weder een krachtige voortzetting van de propaganda plaats; over het geheele land werden vergaderingen gehouden en goede resultaten bereikt. De Voorzitter bracht in het bijzonder hulde en dank aan mevrouw Baronesse van Hogendorp-'s Jacob, die voor deze propaganda zooveel heeft gedaan en aan mevrouw de Booij-Boissevain, die door hare lezingen en voordrachten het succes daarvan zoozeer verhoogde.

Natuurlijk had de oorlogstoestand een verlamming van deze werkzaamheden ten gevolge, doch men mocht zich gelukkig prijzen, dat tenminste geen achteruitgang het gevolg daarvan was.

De werkzaamheden in Indië waren zeer bevredigend. De Vereeniging staat in betrekking tot- en ondersteunt zooveel mogelijk drie Kartinischolen, n.l. te Semarang, te Batavia en te Madioen. De aanrakingen met de school voor Inlandsche meisjes te Buitenzorg moesten worden opgegeven, omdat dit geen Hollandsch-Inlandsche school is. Het is nl. om practische redenen het principe van het Kartini-fonds om, voorloopig althans, alleen Hollandsch-Inlandsche meisjes-scholen te stichten, waar dus het Hollandsch als voertaal bij het onderwijs dient en reeds in het eerste schooljaar wordt geleerd.

De Kartini-school te Batavia, welke een subsidie van de Vereeniging geniet, bloeit. Aangevangen met 30 leerlingen, telt zij er thans 110. Bij de ouders bestond aanvankelijk de vrees, dat de meisjes tot het Christendom zouden worden opgeleid, zoodat zij niet genegen waren hunne dochters naar de school te zenden. Toen deze vrees was overwonnen, steeg het aantal leerlingen spoedig, zoodat nu velen moeten worden afgewezen wegens gebrek aan ruimte en onderwijskrachten.

Te Madioen is de Kartini-school gesticht op initiatief der Inlanders. Eenige ontwikkelde Inlanders vormden daar, geheel op eigen initiatief, het plan tot stichting eener Inlandsche meisjesschool. Hunne pogingen, welke aanvankelijk dreigden te mislukken, leidden ten slotte door hulp van verschillende zijden (w.o. van het Kartinifonds) tot een goed resultaat.

Tot het bijeenbrengen van gelden werd van Inlandsche zijde een fancy-fair gehouden, een Kartini-vereeniging werd gesticht, waarvan de leden contributie betalen, een bestuur werd gekozen en een gebouwtje gekocht, dat tot schoolgebouw zou moeten dienen. Dit gebouwtje bleek echter geheel ongeschikt voor het doel, waarop een gebouwtje op het Regents-erf gratis werd afgestaan en ingericht. Den 5en Jan. 1914 werd de school geopend met 53 leerlingen. Als onderwijzeres trad op mejuffrouw Süverkropp, aan wie den 31n Jan. haar jongere zuster en later nog een andere onderwijzeres werden toegevoegd, terwijl mevrouw Poldervaart de leiding der school — welke nu reeds 85 leerlingen telt — op zich nam. Plannen tot den bouw van een eigen doelmatig schoolgebouw zijn in wording, waartoe het Kartini-fonds een bijdrage van ƒ 2000.— heeft toegestaan, mits het gebouw aan de bepaalde voorwaarden zal voldoen.

Dit is wel een mooi voorbeeld van initiatief onder de Inlanders en van het verlangen naar goed onderwijs voor hunne dochters dat onder hen is ontwaakt.

De Kartini-school te Semarang is wel de best geslaagde. In 1913 geopend, bestond zij bij het einde van het eerste schooljaar op 18 Juli 1914, uit 3 klassen met 105 leerlingen. Zij staat onder leiding van mejuffrouw Schippers, die de beste rapporten omtrent vorderingen, ijver en aanhankelijkheid der leerlingen zond, vergezeld van foto's. De Regeerings-subsidie van ƒ 6500.— is ook voor het volgend schooljaar verzekerd. Ook hier wordt een eigen schoolgebouw gesticht, geheel ingericht

naar de eischen des tijds, hetgeen mogelijk is door een onbekrompen subsidie van de Regeering, waarvoor haar niet genoeg dank kan worden gebracht. De bouw, onder leiding van den heer H. M a c l a i n e P o n t, vordert goed en over eenige maanden zal de school in gebruik worden genomen. De kosten der school boven de Regeerings-subsidie, worden voor de helft door het Kartini-fonds alhier en voor de andere helft door de Kartini-stichting te Semarang gedragen.

Aan het welslagen der plannen van de Vereeniging wordt met ijver gewerkt en meerdere plannen zijn in voorbereiding. Zoo is het de bedoeling om te S a l a t i g a een kostschool voor Inlandsche meisjes te stichten en te S e m a r a n g een tehuis voor buiten de stad wonende bezoeksters der Kartini-school aldaar.

De groote vraag blijft, of wel duurzaam de middelen te vinden zullen zijn om de instandhouding van al deze inrichtingen te bekostigen. De kosten van de goede school te Semarang zijn b.v. steeds stijgende. Behalve de Regeerings-subsidie bedroegen deze in het eerste schooljaar *f* 2926.— en zullen in 1914—15 *f* 4650.—, in 1915—16 *f* 5400.—, in 1916—17 *f* 7000.— en in 1917—18, wanneer de school volledig met 7 klassen zal werken, *f* 8400 bedragen, waarvan dus *f* 4200.— voor rekening van de Vereeniging zullen komen, zoodat deze ééne school reeds ongeveer de helft van het tegenwoordig inkomen zal opeischen. Een versterking van de middelen is dus dringend noodig.

Een der dames-leden had vernomen, dat op de Kartinischolen de Inlandsche kleederdracht geheel door de Europeesche werd verdrongen. Spr. vroeg of dit waar was, hetgeen h.i. zeer te bejammeren zou zijn. Waarop de Voorzitter mededeelde, dat die zucht naar het dragen van Europeesche kleeding geheel van de Inlanders uitging. Aangemoedigd wordt dit niet, integendeel, door den invloed van mejuffrouw S c h i p p e r s, dragen alle leerlingen van de Kartini-school te S e m a r a n g de Inlandsche kleederdracht.

Een der heerenleden vroeg of het wel goed gezien was om alleen Hollandsch-Inlandsche scholen te stichten, of het niet beter ware, althans in de lagere klassen, het Maleisch als voertaal te bezigen? Hierop antwoordde de Voorzitter, dat dit beginsel in de eerste plaats gegrond was op de praktijk. De Regeering verleent alleen subsidie aan Hollandsch-Inlandsche scholen en zonder die subsidie kan niets degelijks tot stand komen. Ook is de stichting van goede Inlandsche scholen voorloopig onmogelijk wegens gebrek aan onderwijskrachten. Eerst wanneer de tegenwoordige Hollandsch-Inlandsche scholen een voldoend aantal Inlandsche onderwijzeressen zullen hebben afgeleverd, zal daaraan kunnen worden gedacht. En de praktijk heeft ook geleerd, dat het wenschelijk is om met het aanleeren van de Hollandsche taal zoo jong mogelijk te beginnen. Bovendien was het de wensch van de Inlandsche maatschappij om de Hollandsche taal dadelijk als voertaal te bezigen, omdat zij zich niet achtergesteld wilde zien bij de Chineezen, die op de Hollandsch-Chineesche scholen ook dadelijk met het Nederlandsch beginnen. De Regeering heeft dit lang in beraad gehouden, doch heeft in 1912 beslist om, in overeenstemming met de wenschen der Inlandsche ouders, de Nederlandsche taal reeds in het eerste schooljaar der Gouvernements Hollandsch-Inlandsche scholen in te voeren. De Inlandsche talen worden evenwel niet verwaarloosd. Bij de Kartinischolen is dit voorbeeld gevolgd.

De vergadering werd gesloten met een woord van dank tot de leden voor hunne opkomst. G.

Het Zieleleven der Archipelbewoners.

Over dit onderwerp werd den 22en Dec. j.l. door den Gep. Kol. der Art. O. I. L. W. J. G i e l eene voordracht gehouden voor de afdeeling „G r o n i n g e n e n O m m e l a n d e n" van de Vereeniging „O o s t e n W e s t", welke zeer druk was bezocht. Bij eene serie lichtbeelden maakte het auditorium kennis met de verschillende vormen van het animisme, met de goden, afgoden, adoe's, korwars en nitoe's, waaraan de heidenen eer bewijzen. Ook werd de heidensche kunst hierbij gedemonstreerd, voor zooverre deze in verband stond met enkele godsdienstige gebruiken en offerfeesten.

Daarna werd het Hindoeisme behandeld, waarbij vele beelden van het Hindoepantheon werden vertoond, alsmede eenige bouwwerken, waaronder de bekende B o r o b o e d o e r. Tevens gaf spreker eene uitlegging van den ondergrond van tal van gebruiken, zeden en gewoonten onder de Hindoes, waarbij ook de lijkverbranding.

Ten slotte werd de Islam behandeld en in het bijzonder stil gestaan bij de godsdienstplichten van den Mohamedaan, welken de werkgever verplicht iste ontzien, waarna talrijke beelden werden vertoond van belijders van den Islam, alsmede diverse moskeeën en ten slotte de „heilige" stad Mekka met den K a b a.

* * *

Den 29en d.a.v. werden door denzelfden spreker te 's-Gravenhage voor de „I n d i s c h e V e r e e n i g i n g" het Aninisme en het Hindoeisme behandeld, waarbij hij aan het einde zijner voordracht er op wees, hoe de Inlandsche jongelieden, nadat zij Westersche kennis hier hadden vergaard, naar hun geboorteland zouden terugkeeren en daar zouden moeten medewerken om veel bijgeloovige begrippen en verkeerde denkbeelden weg te nemen, die de verdere ontwikkeling van hun volk in den weg staan.

Spreker beval in het bijzonder den jongelieden van Europeesche afkomst aan, om niet met onverschilligheid of ruwheid de ziel van den Inlander te behandelen en vooral te bedenken, hoe juist dat bijgeloof toch ook een groote mythische bekoorlijkheid voor den Inlander heeft; dat men een sprookjesachtig tijdperk uit diens leven afsloot, wanneer de Westersche begrippen te veel ontnuchtering aanbrengen, en hoe dan met het wegnemen van dat bijgeloof tevens een gedeelte zoude worden ingeboet van de eigenschappen, die den inlander zoo aantrekkelijk maken, o.a. zijn kinderlijk gemoed, zijn vriendelijkheid en gewilligheid.

Uit de O. I. Mail.

De Gezondheidstoestand.

Over het algemeen is deze na het intreden van den Westmoesson verbeterende.

Uit het Serangsche werd 21 Nov. j.l. geschreven:

Gedurende November kwamen in de desa Tiroeas alleen meer dan 50 sterfgevallen per dag voor. Dank zij het initiatief van den regent en dokter Vis, werden de huizen gedesinfecteerd en de drinkwatervoorziening geregeld. Niemand, zelfs geen bloedverwant, mag de patiënten bezoeken.

De resident heeft een desinfectie-brigade in het leven geroepen.

Nu gaat 't beter.

En uit het binnenland van Java luiden de berichten o.a.:

Vóór hét intrede van dezen natten moesson, toen het 6 maanden lang droog bleef, bracht de ontzettende warmte in een streek met anders gezond klimaat de pokken. Nu, vermoedelijk door den plotselingen overgang van droog in nat, schijnt de intocht van den westmoesson min of meer ongunstig op het menschelijk gestel in te werken. Vele menschen liggen thans met koorts te bed, welke echter, naar wij hopen, van voorbijgaanden aard zal blijken en spoedig zal verdwijnen.

Het algemeen verschijnsel is, dat de koortsen ingeleid worden door buikaandoeningen, welke door de Inlanders gemakshalve met een en denzelfden naam „sakit peroet" worden bestempeld. Men begint eerst met een verminderden eetlust, daarna een gevoel van misselijkheid en duizeligheid, dan „sakit peroet" en ten slotte de koorts. Sterfgevallen tengevolge van „moeriang" komen gelukkig tot dusverre nog niet voor.

De pokken, welke geen kwaardaardigen vorm hebben aangenomen, blijken thans door den regen te zijn verdreven.

Verandering bij de Pestbestrijding.

Met het oog op den aanstaanden regenmoesson zal bij de pestbestrijding in de onder-districten Karangpilang, Kedamean en Menganti een wijziging worden gebracht in de wijze van evacuatie der Inlanders, die met pestlijders in aanraking zijn geweest. Tot dusver werden dezen gedurende een maand in de evacuatiebarakken opgenomen, terwijl in dien tijd de woningen ontzwaveld werden. Daar de barakken echter niet voldoende bestand zijn tegen de hevige regens, heeft de geneeskundige dienst besloten, de evacuatie slechts gedurende vijf dagen toe te passen, zooals zulks ook reeds in de kota Soerabaia geschiedt. In die vijf dagen moeten de besmette woningen ontzwaveld worden, waartoe men, dank zij het groote aantal voorradige pestzeilen, thans gemakkelijk in staat is. Op verschillende punten in de onderafdeelingen zijn vaste ontsmettingsbrigaden gestationneerd, welke elk te beschikken hebben over tien zeilen. Zoodra in een der tot hun gebied behoorende desa's zich een pestgeval voordoet, rukt een gedeelte der brigade uit ter ontzwaveling. Thans zijn er in de onderdistricten reeds zes van dergelijke posten, terwijl het in de bedoeling van den B. G. D. ligt, dit aantal belangrijk uit te breiden, zoodra er voldoende geoefend personeel beschikbaar is.

Voorts is een ambulance brigade, welke te beschikken heeft over veertig zeilen, de ontzwaveling begonnen over het geheele besmette gebied; van de uiterste grens daarvan trekt deze brigade, steeds ontzwavelend, binnenwaarts, zoodat binnen niet al te langen tijd al de woningen in de besmette onderdistricten een beurt zullen krijgen.

Toch wordt, zegt het „Soer. Nwbl.", in deskundige kringen niet verwacht, dat na de ontzwaveling zich in de woningen geen pestgevallen meer zullen voordoen; ongetwijfeld zullen de ratten, bij de thans bestaande woningtoestanden, na korteren of langeren tijd weer terug keeren en natuurlijk de gevreesde ziekte met zich meevoeren. Zoolang echter de woningverbetering niet met alle kracht ter hand kan worden genomen, is de ontzwaveling wel het allerbeste middel, om het aantal gevallen zoo gering mogelijk te doen zijn.

Dat men met de woningverbetering zoo weinig opschiet, vindt zijn oorzaak in het gebrek aan dakpannen en vooral aan hout. In plaats dat de regeering het boschwezen opdraagt, den pestbestrijdingsdienst overvloedig van hout te voorzien, moet dit bij kleine gedeelten van houtkoopers worden opgekocht, die natuurlijk niet nalaten van deze behoefte aan hout gebruik te maken door de houtprijzen flink op te jagen. Zoolang hierin door de regeering niet op afdoende wijze wordt voorzien, zal de technische dienst de woningverbetering niet naar behooren kunnen aanpakken.

Het Verzet in West-Borneo.

De resident der Westerafdeeling van Borneo seinde 17 Nov. j.l.:

„Patrouille onder luit. Heemstra overviel op vier dezer in Boven Paniti Besar landschap Pontianak bende Chineezen van ongeveer vijftien man, neergelegd een Chinees, gewond een, die met andere ontkwam, buit zes geweren, waaronder een achterlaad, een browning revolver, vijf kilo kruit; zelfde patrouille arresteerde op acht dezer drie Chineesche kwaadwilligen, waaronder hoofdman bende, die opiumverkoopplaats Mandor plunderde."

Gul Indië.

Het Centraal-Comité te Batavia tot leniging van den nood in Nederland, maakt hierbij bekend, dat sedert de laatste opgave alsnog zijn binnen gekomen de navolgende bijdragen:

ƒ 558.25, 3e storting comité Rembang, Lassem en Bodjonegoro; ƒ 1.691.50, 1e storting comité Timor en Onderhoorigheden; ƒ 1.190, 2e storting comité Makassar; ƒ 1.656, 1e storting comité Blitar; ƒ 1.325, 1e storting comité Probolinggo; ƒ 1.200, 3e storting comité Buitenzorg; ƒ 800, 2e storting comité Pekalongan; — 10.000, 3e storting comité Batavia; ƒ 252.50, 1ste storting comité Geëmpl. der M.M. Paleleh te Paleleh; ƒ 765.50, 1e storting comité Gorontalo; ƒ 305, 1e storting comité Blora; ƒ 191.70, 2e storting comité suikerfabr. Tersana, Cheribon; ƒ 240, 4e storting comité Banjoemas; ƒ 2.498.97, 3e storting comité Djokja; ƒ 2.208.40, 3e storting comité Padang; ƒ 5.000, 1e storting Koeta Radja; ƒ 385, 1e storting comité Tjilatjap; ƒ 45, 3e storting comité Wonosobo, makende met de reeds vroeger bekend gemaakte bijdragen een bedrag van ƒ 204.687.44, waarvan bereids ƒ 200.000 naar Nederland zijn overgemaakt.

Het Kleedingcomité te Batavia heeft 12 November met het s.s. „De Prins der Nederlanden" wederom 31 kisten met kleedingstukken kunnen verzenden, 19 van Batavia en 12 van andere plaatsen.

Ook nu heeft het comité met het s.s. „Tambora" wederom 30 kisten kunnen medegeven, waaronder 11 van van Batavia en 19 van andere plaatsen afkomstig.

Uit Soerabaja werden ongeveer 15 kisten rechtstreeks verzonden. Totaal werden er tot nu toe 259 kisten verscheept, 185 van Batavia en 74 van buiten.

De Reis van den Landvoogd.

Na hetgeen wij hieromtrent verleden week uit de Ind. bladen overnamen, lezen wij verder o.m.: Z. E. bracht een kortstondig bezoek aan Malang. Den 17den Nov. vroeg vertrok het hooge gezelschap per auto uit Kediri, vandaar ging de tocht over Parée en Ngantang en werd een bezoek gebracht aan de pest-streken in de omstreken van Batoe.

Na zeer terloops hier en daar een kijkje genomen te hebben, werd naar Toempang getuft, waar Ambulance II van het Roode Kruis is gelegerd, welke met een bezoek werd vereerd.

Ook hier werd slechts korten tijd vertoefd en daarna doorgereden naar Malang, waar ten huize van den ass.-resident alles voor de ontvangst van den hoogen gast in orde was gebracht en te twee uur de lunch werd gebruikt.

Het plan, om 's middags nog naar Kepandjen te gaan, ging niet door, daar de heer Idenburg reeds een paar dagen lichtelijk ongesteld was en zich niet te veel mocht vermoeien.

Des namiddags om 5 uur werd er conferentie gehouden in de voorgalerij. Hierbij waren tegenwoordig de landvoogd met zijn adjudant, kapt. Bouwmeester, de alg. secretaris, de resident van Pasoeroean en de ass.-resident van Malang, dr. De Vogel en dr. Terburgh, benevens nog verschillende andere pest-autoriteiten en doktoren.

Van hetgeen op de conferentie is behandeld geworden, is nog niets uitgelekt, doch er wordt voorspeld, dat er binnenkort bij den generalen staf van de pestbestrijdingsarmée eenige mutaties zullen plaats hebben.

De Koloniale Tentoonstelling.

De Koloniale Tentoonstelling behoort alweder tot het verleden. Zij werd 23 Nov. j.l. met een groot feest met een bal na besloten. Na een rondgang over het terrein verklaarde resident Kern de tentoonstelling voor gesloten. De beide laatste dagen was er druk bezoek.

Naar de Ind. bladen melden, zal de tentoonstelling geen deficit opleveren.

De landvoogd zegde aan het bestuur een aandeel in de volgende groote loterij toe, om op die wijze het bedrag der betaalde zegelkosten terug te krijgen.

Hierdoor kan de rekening zonder tekort sluiten. Er is slechts ƒ 5000 minder ontvangen dan geraamd werd, n.l. ƒ 145.000.

Zou 't waar zijn?

Enkele Soerabajasche bladen brengen de jobstijding, dat hoofdambtenaren, zoowel te Soerabaja als elders, hunne ondergeschikten eenigszins hebben voorbereid op de mogelijkheid, dat eerlang zal moeten worden overgegaan tot inkrimping der traktementen. Sommigen ambtenaren zoude zelfs reeds zijn afgevraagd, of zij genegen waren om, als de tijd dáár was, den lande op half traktement te dienen, terwijl het te min ontvangene later eventueel zoude worden gerestitueerd. Een en ander, schrijft de „Nieuwe Soerabajasche Courant", moet in verband staan met de door de omstandigheden geboden enorme uitgaven in Nederland, waartegenover staat een sterke vermindering der gewone inkomsten zoowel in het moederland als in de koloniën.

In hoeverre dit onzalig bericht juist is, kunnen wij niet beoordeelen, zoo meent het „Bat. Nieuwsblad", en knoopt aan deze mededeeling de hartgrondige hoop vast, dat het van a tot z onwaar moge zijn. De „Javabode" sprak dit bericht tegen, zonder vermelding evenwel van de gronden daartoe.

De Regentenbond.

De Regentenbond hield 20 Nov. j.l. een vergadering. Zoo lezen wij in de „Locomotief". Er werd onder de leiding van den regent van Japara een bespreking gehouden van de kwestie der waterverdeeling. Dat was een heel belangwekkende discussie, welke er voornamelijk over ging of er niet een algemeene, billijke regeling te vinden zou zijn, om een einde te maken aan de vaak heerschende anarchie omtrent deze materie, welke herhaaldelijk den kleinen man het loodje doet leggen, terwijl ook verspilling van water aan den anderen kant wordt in de hand gewerkt. Er werden voorbeelden gegeven van verkeerde methoden en van groot misbruik ten nadeele van de bevolking en er werd gewezen op het onbillijke van dag en nacht-regelingen. Verschillende maatregelen werden voorgesteld, althans besproken en be- en veroordeeld.

Ten slotte is men tot het besluit gekomen, met één stem tegen aangenomen, om aan de regeering een gemotiveerd verzoek te doen om in de streken, waar de suikercultuur en de Inlandsche bevolking het water te verdeelen hebben, den tijd over welken de beide partijen over het water kunnen beschikken aldus te verdeelen, dat bij schaarschte de uitgestrektheid van den aanplant den duur van den tijd aanwijst. De uitgestrektheid te rekenen van de polowidjo en de padi gadoe dan wel van den rietaanplant. Dus als er 1000 bouws riet zijn en 2000 bouws inlandsche aanplant, krijgt de inlandsche bevolking het water gedurende zestien uren per etmaal en de fabriek gedurende acht uren.

We meldden reeds, dat men bij den regentenbond gaarne den heer Atmodirono als secretaris zou hebben benoemd, maar deze weigerde tegen bezoldiging als zoodanig op te treden, terwijl hij het wel zonder vergoeding wilde doen. De vergadering besloot toen geen salaris, maar een tantième toe te kennen. Ook dit wenschte de heer Atmodirono niet en zoo werd hij onbezoldigd secretaris.

Op een der vergaderingen werd door dr. Bervoets de drankbestrijding besproken en daarop werd over de wenschelijkheid van algeheel verbod dan wel gedeeltelijk verbod — welk laatste onlangs in den Gewestelijken Raad van Semarang ter sprake kwam, zooals men wellicht nog weet — gediscussieerd.

De vergadering heeft besloten zich tot de regeering te wenden met het verzoek een verbodsbepaling in het leven te willen roepen van den verkoop van alle alcoholische dranken aan Inlanders. Er waren maar weinigen tegen, die een verbod te algemeen achtten. Deze uitspraak van de regenten is natuurlijk van veel gewicht.

Nog zijn er twee belangrijke zaken aan de orde geweest. De eerste was die van de Wees- en Boedelkamer voor Inlanders. Het denkbeeld was opgekomen om in de behoefte aan een verzorging van de belangen der nakomelingen van Inlanders, die nog minderjarig zijn, te voorzien en men had gedacht aan de mogelijkheid van een Wees- en Boedelkamer ten behoeve van de minderjarige nabestaanden van Inlandsche ambtenaren.

Den heer Bergsma was verzocht deze zaak te komen toelichten en daaraan had mr. Bergsma voldaan. In het Maleisch heeft spreker uiteengezet wat daaraan vast zat en hij kwam tot de conclusie, dat het gewenscht zou wezen zulk een inrichting, die voor Europeanen en Chineezen al bestaat, ook in het leven te roepen voor alle Inlanders.

De vergadering vereenigde zich met dat advies en besloot een rekest tot de regeering te richten met het verzoek stappen te doen om te komen tot de inrichting van een wees- en boedelkamer voor Inlanders.

En ten slotte heeft de kwestie, welke in den laatsten tijd de gemoederen van velen in de Inlandsche samenleving heeft bewogen, die van de weerbaarheid der Inlanders, de vergadering bezig gehouden. Op uitnoodiging van het bestuur kwamen de overste Munter en luitenant Minderman deze kwestie toelichten en er werd gesproken over de meerdere en mindere wenschelijkheid van een militie op beperkte schaal en van een volksweerbaarheid. Tot eenig definitief resultaat of tot keuze tusschen beide kwam men niet en men besloot daarom aan de regeering het verzoek te doen een commissie te willen benoemen om na te gaan wat wenschelijker is, een militie op beperkte schaal dan wel een andere wijze van volksweerbaarheid tot stand te brengen. Deze commissie zou men gaarne zien bestaan uit militairen, Europeesche en Inlandsche bestuursambtenaren.

Suriname.

Naar aanleiding van hetgeen wij in ons vorig nummer schreven over de debatten in de Tweede Kamer bij de behandeling van de Surinaamsche begrooting voor 1915, vraagt men ons van geachte zijde of wij instemmen met Mr. Fock's meening, dat het bestuur op de Surinaamsche planters dwang had moeten uitoefenen om de voorstellen der Rotterdamsche combinatie inzake de bacoven-cultuur te aanvaarden.

Mr. Fock's woorden waren:

„Dat plan van die Rotterdamsche firma's ken ik niet in zijn détails, het is nooit gepubliceerd, het is dus niet

bekend en kan daarom ook niet besproken worden. Maar wij moeten aannemen, dat het een goed plan is geweest, een plan, waarbij gunstige en redelijke voorwaarden voor de planters waren bedongen, want anders zou de Minister het niet hebben aanbevolen en er niet naar hebben gestreefd, dat plan tot stand te brengen. Maar dan vraag ik: waarom heeft het bestuur niet meer pressie op de planters uitgeoefend in hun eigen belang, om te zorgen, dat dat plan tot stand kwam? Het bestuur zorgt er immers voor dat die planters immigranten krijgen.

Die immigrantenkosten behoeven niet onmiddellijk betaald te worden; de betaling dier kosten geschiedt over eenige jaren. Het bestuur had dus tot die planters kunnen zeggen: Wanneer gij uw belang niet begrijpt en niet bereid zijt een dergelijk voorstel aan te nemen, dan kan het gouvernement u verder geen immigranten bezorgen, want dan baat het niet daarvoor verdere uitgaven te doen".

In zijn antwoord is de Minister zoo wijs geweest niet te zeggen wat zijn eigen meening is over dit advies van den heer Fock.

Ook wij kennen het voorstel van de Rotterdamsche heeren niet in zijn détails, maar, in lijnrechten strijd met Mr. Fock, meenen wij te mogen aannemen, dat de in nood verkeerende planters zouden hebben toegebeten, zoo zij in het contract niet zagen een strop om den hals, die zoo gemakkelijk wordt dichtgehaald.

Maar al bedriegen wij ons hierin, dan vragen wij ons af, of weigering van immigranten op dien grond zou overeen te brengen zijn met een loyale toepassing van de immigratiefonds-verordening, ook al is de Gouverneur, volgens het laatste lid van art. 6 dezer verordening bevoegd, elke aanvraag om immigranten te verkrijgen af te wijzen zonder opgave van redenen.

Ziet de oud-gouverneur Fock niet over het hoofd, dat de immigratie niet alleen den planters, maar de geheele kolonie ten goede komt? Van de aangevoerde immigranten blijft immers het grootste deel na afloop van hun werkcontract, als kleine landbouwers in de kolonie.

* * *

Van een model-wetgeving, die niet bij de maatschappelijke gegevens past, vinden wij een voorbeeld in Suriname. Wij hebben daar voortreffelijke geneeskundige verordeningen, maar wanneer men die zonder oordeel des onderscheids zou willen toepassen in alle deelen der kolonie, zou men...... de volksgezondheid benadeelen. Ziehier ter illustratie een brokstuk van een correspondentie uit Coronie in „Suriname" van 16 October, welk schrijven ons toevallig weer onder de oogen komt.

De schrijver vestigt er de aandacht op, dat de creolenbevolking de gewoonte heeft op geregelde tijden te „medecineeren" en vervolgt dan: „En in Coronie is dat ook het geval, en ik zou haast zeggen „gelukkig", als men nagaat wat ongeloofelijke porties dierlijk voedsel (visch en wild) door de Coronianen wordt verwerkt.

Nu zal het wel niemand verwonderen, dat bij zoo'n algemeen erkende behoefte om op geregelde tijden „schoonschip" te maken, de daarvoor benoodigde zaken als Emserzout, Sennablaren, Castorolie, Anijszaad, enz. ook overal in de winkels te koop zijn. Ze behooren tot de voorwerpen van dagelijksch gebruik. En daarom zijn dan ook die artikelen in alle winkels van Coronie, zoolang Coronie staat, te koop geweest.

Ik zeg „geweest", omdat daaraan 'n eind is gemaakt. Ik bedoel men heeft dat geprobeerd.

Men schijnt in de Geneeskundige Verordening bepaald te hebben, dat die artikelen in 't klein alleen door Apothekers mogen worden verkocht.

Men schijnt dus, ouder gewoonte, ook bij het vaststellen dier verordening met de districten maar geen rekening te hebben gehouden. Dat gebeurt meer.

Nu weet ik niet of de oorzaak te zoeken is in het feit, dat de volksgezondheid van de volle aandacht van het bestuur heeft, of wel dat het jongste bezoek van den adjunct-geneesk. Inspecteur aan Coronie er niet vreemd aan is, of misschien het feit, dat Coronie tegenwoordig zoo weinig zieken heeft, er toe aanleiding heeft gegeven, maar dezer dagen heeft de Distr. Commissaris de winkeliers, groot en klein, aangeschreven, onmiddellijk met den verkoop in 't klein van die artikelen op te houden — daar dit alleen aan de apothekers vergund is — of men zal met den strafrechter kennis maken.

Wat moeten we nu beginnen? Een apotheker is hier niet. Wel heeft de geneesheer een apotheek, maar het is logisch, dat deze geen medicijnen afgeeft zonder den patient gezien te hebben. Wil men dus medicijnen, dan eerst een visite bij den geneesheer. Dat kost, vast tarief, ƒ 0.50. Wordt men in geschikte conditie bevonden om 'n laxans te gebruiken, dan krijgt men voor 50 ct. een recept, samen ƒ 1.—.

Stel man, vrouw en 3 kinderen, die gewoon zijn eens per maand te purgeeren, dat is 5 maal ƒ 12 of ƒ 60 — zestig gulden per jaar."

Dat is inderdaad wat duur. De briefschrijver wijst er dan ook op, dat men, tot schade van de volksgezondheid, zijn toevlucht zal nemen tot „inlandsche purgeermiddelen", tenzij het Bestuur er toe overgaat een apotheker te bewegen zich, tegen een jaarlijksch subsidie, op Coronie te vestigen.

„Dat is nu wel — aldus de briefschrijver — een jaarlijks wederkeerende uitgave voor Coronie, maar men bedenke wel, dat de bevolking daarom niet gevraagd heeft. Men was volkomen tevreden, dat die purgeermiddelen in 't klein in de winkels te koop waren en had niet zoo'n groote behoefte aan een apotheek op Coronie en het is 't gouvernement, dat door zijn ambtenaren dat zaakje op touw heeft gezet."

Ja, die ambtelijke ijver is voor die arme Coronianen wel vervelend.

* * *

De Surinaamsche bladen, per laatst aangekomen mail ontvangen, maken melding van een middel tegen de suikerziekte, ontdekt door zekeren heer A. W. Sillevolde, die daarmede met groot succes verscheidene proeven heeft genomen onder contrôle van geneesheeren. Hem zou vergunning zijn verleend om het middel toe te dienen aan patiënten, die volgens verklaring van een bevoegden geneesheer, aan suikerziekte lijden. Wij zagen het middel aangekondigd onder den naam Tonicum Diabtanose.

Curaçao.

De laatst ontvangen Curaçaosche bladen brachten ons niet veel nieuws.

De Gouverneur der Kolonie ging voort met het bezoeken der verschillende scholen; zoo o.a. op Vrijdag 20 Nov. l.l. bracht hij, vergezeld van zijn militairen adjudant, een bezoek aan het St. Thomas-college, bij welke gelegenheid Z.H.E.G. het onlangs aldaar opgerichte Museum van Natuurlijke Historie bezichtigde en zijne handteekening in het Bezoekersboek stelde.

Dinsdag d.a.v. bezocht de Landvoogd de zuster- en fraterscholen op Pietermaai en Vrijdag het St. Martinusgesticht aan de overzijde der haven. De daarop volgende week zou hij de openbare scholen bezoeken.

* * *

Heeft Curaçao zich zeer gul betoond in liefdegaven voor de noodlijdenden in Nederland, ook hare eigen armen worden niet vergeten.

In tegenwoordigheid van den Gouverneur en een groot aantal andere bezoekers, werd onlangs een liefdadigheidsbazaar ten bate van de Protestantsche armen in het vereenigingslokaal van de damesvereeniging „Eendracht maakt Macht" geopend.

De presidente van deze vereeniging, Mej. A. C. Willemsen, hield de openingsrede, waarna de bezoekers zich in de versierde zalen verspreidden. Onder de te koop uitgestalde voorwerpen trokken vooral de aandacht verscheidene fraaie handwerken, zooals zakdoeken, tafelloopers, theekleeden, sofakussens, etc., terwijl ook eenige struisveeren, afkomstig van het Albertinapark, veel bekijks hadden. In het gebouw waren ververschingen en bonbons te bekomen, zoodat kooplustigen en kijkgragen ook gelegenheid hadden voor den inwendigen mensch te zorgen. Het Curaçaosch Philharmonisch concert deed het zijne om de aanwezigen in opgewekte stemming te houden.

Daarna was de bazaar open voor rouwdragenden en kinderen en daar alle goede dingen uit drie bestaan, zou den derden en laatsten avond gelegenheid opengesteld worden om voor het goede doel iets bij te dragen.

* * *

Omtrent de nieuwe baggermachine, waarover wij reeds vroeger 't een en ander vermeldden, lezen wij in de „Amigoe di Curaçao" o.m.:

't Wil nog niet goed vlotten met het werk. De nieuwe machine is van tamelijk ingewikkelde constructie. Op een stellage is een brug gebouwd, van waaruit de machinist een vijftal hefboomen en een paar trappers bedienen moet.

Deze week werd het mechanisme in werking gebracht door den heer Weug, terwijl de wn. Directeur van O. W., de Heer Groenendijk, soms ook persoonlijk de hefboomen in beweging bracht.

Eerst moet alles goed en geregeld loopen, voor men het werkvermogen der machine kan nagaan. De onderdeelen moeten zich eerst nog wat zetten.

Wel kan men zien, dat deze machine meer is ingericht voor diepbaggeren dan de oude.

Hopen we, dat de volgende week de onderlossers geregeld kunnen gevuld worden.

WAT DE INLANDER ZEGT.

Pest- en andere formaliteiten.

De „Bintang Soerabaja" doet het volgende verhaal: In de dessa Barèng, ter hoofdplaats Malang, stierf een Inlander aan de pest. Zooals gewoonlijk moest het lijk eerst door den dokter worden onderzocht, alvorens tot de begrafenis te kunnen doen overgaan. Eén van de leden van het dorpsbestuur (bebahoe desa) ging toen met het rapport in de hand op den weg staan om den geneesheer, wien het aanging en die de buurt passeeren zou, te kunnen waarschuwen. En werkelijk kwam niet lang daarna de dokter, in een rijtuig gezeten. De bebahoe riep en toonde het papier, dat hij in de hoogte had opgestoken. Maar de dokter keek een anderen kant uit en het rijtuig reed den dorpsman voorbij. Mogelijk, dat de dokter voor een dringender geval eerst ergens anders wezen moest, dacht hij. En hij wachtte. Kort daarop kwam de dokter weer van den anderen kant van den weg. En de bebahoe riep weer, deed alle moeite, dat de dokter het papier te zien zou krijgen. Maar het rijtuig reed door en het was of hij een stem hoorde, die hem toeriep: Ja, begraaf het lijk nu maar, wacht het onderzoek van den

dokter niet af. Het lijk werd dan ook begraven, maar kort daarop kwam de dokter en vroeg het lijk te zien. Vernemende, dat het reeds begraven was, werd hij erg boos en beklaagde zich er over bij het Hoofd van Plaatselijk Bestuur. Hij vermeldde er tevens bij dat de b e b a h o e onbeschoft was geweest, door toen hij hem aansprak, te blijven staan. Den volgenden dag werden die b e b a h o e en de dessahoofden van het district Kota Malang met de betrokken assistent wedonos in de woning van den P a t i h verzameld, om naar aanleiding van de klacht van den dokter onderhouden te worden. Namens eenige p e t i n g g i e s (dessahoofden) nam er een het woord en zeide: „Mijnheer de Patih, wij hebben naar aanleiding van een geheime circulaire en het zoogenaamde h o r m a t besluit van de Hoogere Regeering eenigen tijd geleden uit uwen mond vernomen, dat wij bij ontmoetingen met hooggeplaatste personen, Europeanen of Inlanders, niet voor hen behoeven te kruipen of n j e m b a h (de Javaansche eerbiedige begroeting maken) en recht op mogen blijven staan. Nu komt er echter een klacht van een pestdokter in, die boos wordt, omdat iemand onzer tegenover hem is blijven staan. Dit noemt hij oneerbiedig en onbeschoft; wij worden er over onderhouden. Het feit, dat wij nu om deze klacht hier zijn opgeroepen, doet ons de vraag opwerpen „waaraan wij ons dan toch te houden hebben."

Bravo!! roept de schrijver uit. Dit antwoord van den petinggie tot zijn chef was raak en is wel een bewijs, dat de kleine man nu zijn mond durft te openen, indachtig aan het gezegde: b r a n i k e r n a b e n a r (durf, als gij in uw recht zijt.) Deden dit maar a l l e ambtenaren en a l l e hoofden. Meer en meer zouden dan bewerkstelligd worden de woorden en de wensch van den Gouverneur-Generaal, dat niet de kleine man er is voor de ambtenaren, maar de ambtenaren voor den kleinen man!

Over den Oorlog.

Turkije heeft, door aan den Europeeschen oorlog deel te nemen, zijn zwakheid getoond, alzoo schrijft hetzelfde blad. Door Duitschland daartoe gedwongen, zal het van alle kanten ook in Arabië bestookt worden. Het heeft geen troepen genoeg en geen geld om oorlog te voeren. Djeddah zal door de Engelschen gebombardeerd worden. Kwaad zou 't niet zijn, als deze plaats in de handen van de Engelschen viel. Een betere toestand zou daar dan in het leven geroepen kunnen worden. Wat Turkije tot dezen stap bewogen heeft, begrijpen wij niet. 't Ware beter, dat het, in stede van den krijg voort te zetten, maar in tijds tot een vergelijk kwam, om zijn daad als niet gedaan te doen beschouwen.

De „N i e u w e S o e r a b a j a C o u r a n t" schrijft, dat de meeste Inlanders, die niet lezen of schrijven kunnen, vrijwel onverschillig zijn n i e t voor den oorlog, want zij vooral gevoelen de duurte der levensmiddelen en aan andere zaken, maar voor de oorlogvoerende mogendheden. De meer ontwikkelde Inlanders zouden, volgens dit blad, in den laatsten tijd meer sympathie voor Duitschland gevoelen, niet zoozeer, omdat Turkije aan de zijde van Duitschland aan den oorlog deelneemt, als wel, omdat zij tegen Rusland zijn, dat bekend staat om de groote onderdrukking, waaronder zijne onderdanen gebukt gaan. De Arabieren en andere streng-Mohamedanen zouden echter bepaald anti-Engelsch zijn, omdat Turkije meedoet tegen Engeland. Zij hebben hunne gevoelens, waaruit een vijandige geest tegen Engeland spreekt, in de „O e t o e s a n H i n d i a" geuit (het Javaansche orgaan van de S. I. te Soerabaja). Ach, meent naar aanleiding van de opmerkingen van het Hollandsche blad, de redactie van de „B i n t a n g S o e r a b a j a", wat kan 't ons toch eigenlijk schelen aan welke zijde de Inlanders hunne sympathieën of antipathieën willen stellen. Hoofdzaak is, hoe zij zich stellen tegenover het Hollandsche Gouvernement. Wij verwonderen ons wel over de verschillende gevoelens onder de Hollanders zelf: Er zijn er, die op de hand van de Duitschers zijn, anderen, die 't met de Triple Entente houden. Kan 't Hollandsche Gouvernement rekenen op de trouw van zijn Indische onderdanen? Deze oorlog is voor 't Hollandsche Gouvernement een waarschuwing om toe te zien, in hoeverre het op de Inlandsche bevolking in geval van nood rekenen kan.

De „P e m b r i t a B e t a w i" schrijft: De oorlogswaanzin heeft nu ook Turkije aangegrepen. Door aan den krijg deel te nemen heeft 't de Mohamedaansche wereld in beroering gebracht. Onze gevoelens zijn daaromtrent verschillend. Velen keuren 't af, omdat Turkije, zelf nog zwak, zijn ondergang tegemoet zal gaan. Anderen meenen, dat nu een goede gelegenheid is aangebroken om de wereldmacht van Engeland te breken. Wij voor ons, kunnen den afloop van dezen oorlog ook voor Turkije nog niet bepalen, maar keuren 't toch af, dat dit land er aan meedoet, terwijl het nog niet eens bekomen is van de gevoelige slagen van den Balkanoorlog. Toch zullen, al wordt door deze handeling afbreuk gedaan aan de eensgezindheid in de Mohamedaansche wereld, aan Engeland daardoor groote moeilijkheden bezorgd worden, dat nu niet zoo gemakkelijk met Duitschland zal kunnen afrekenen. Hoe 't ook zij, of Turkije al dan niet onder den invloed van Duitschland te werk is gegaan, het maakt nu van de gelegenheid gebruik om zich tegenover de staten te wreken, die het in den loop der jaren aan zijn lot hebben overgelaten of tegengewerkt, waardoor zijn Rijk in Europa zoo belangrijk werd ingekrompen.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Chineesch oordeel over Turkije in den oorlog.

Uit de „S i n a r S u m a t r a" en „P e r n i a g a n" leest men aangaande de deelneming van Turkije aan den Europeeschen oorlog 't volgende:

Aanvankelijk dachten we, dat Engeland zijne Indische troepen niet tegen Turkije in 't krijt zoude stellen, omreden dat die troepen uit Mohamedanen zijn samengesteld, die uit hoofde van hun godsdienst hoog tegen den Sultan van Turkije opzien, zijnde hun K a l i f, hun voorganger in het geloof. Maar wij hebben verkeerd gedacht. De Britsch Indiërs zijn reeds duchtig slaags geweest met Turksche troepen. Zij hebben die verslagen, hunne forten en kanonnen met ammunitie veroverd. Het blijkt, dat Engeland in 't geheel niet bevreesd is, want het heeft deze troepen naar Egypte gezonden en daardoor vertrouwen gesteld in hun onderwerping aan de opperheerschappij van Engeland.

Volgens Turksche berichten, die tot ons overgekomen zijn, is dit alles echter maar schijn en zouden de Engelschen wel degelijk bang zijn, dat die Indische troepen haar vandaag of morgen in den steek zullen laten. 't Is voor Engeland te hopen, dat deze troepen trouw zullen blijven, anders zouden de nadeelige gevolgen daarvan niet te overzien zijn. Heeft Turkije werkelijk aan Duitschland om officieren gevraagd, zooals de telegrammen ons meegedeeld hebben? Heeft Turkije een tekort aan officieren en zijn de Duitsche officieren, die er reeds ten getale van 2000 in 't Turksche leger moeten zijn, niet voldoende? Wij kunnen het haast niet gelooven. Nauwelijks met den oorlog begonnen, zou 't nu reeds een tekort aan officieren hebben? Anders zou 't zijn, als Turkije reeds gevochten had en in de verschillende geleverde veldslagen manschappen en officieren verloren had. En dat er oneenigheid onder de troepen in Constantinopel zoude zijn, verkiezen wij ook nog niet te gelooven. Turkije wilde het Suezkanaal sluiten, maar wordt daarvan weerhouden door de vrees, dat Italië zich daartegen verzetten zal en dan schadeloosstelling vragen. Wij hooren niets meer van dit plan. Turkije moet Italië wel naar de oogen kijken, want nog altijd verwacht Duitschland, dat Italië zich aan zijn zijde zal aansluiten. Tot nu toe is deze oorlog voor Turkije noch te land, noch ter zee gelukkig geweest. Duitschland verwachtte ook, dat de deelneming van Turkije in den strijd de geheele Mohamedaansche wereld in opstand zal brengen. Het uitroepen van den heiligen oorlog en het ontrollen van de vaan van den Profeet zouden het teeken zijn voor Egypte, Britsch-Indië, Arabië, Afghanistan en een deel van Perzië om zich aan de zijde van Turkije tegen Engeland te scharen! Volgens Duitsche berichten, zou men in Mekka en Medina gebeden hebben voor de zegepraal der Duitschers. Ook in Turkije, dat afgezanten gezonden zou hebben naar de Engelsche en Fransche bezittingen, om daar de Mohamedaansche onderdanen tegen het wettig gezag in opstand te doen brengen. In den Balkanoorlog moet Turkije dit ook gedaan hebben ten aanzien van de Mohamedaansche bevolking in het Balkan schiereiland. Daarentegen hebben alle vorsten van het Maleische schiereiland Malaka voor de overwinning der Engelschen laten bidden. Het aantal Mohamedanen in Britsch-Indië is zoo groot niet, als men wel denkt; het is in de minderheid, althans in vergelijking met de belijders van andere godsdiensten, die niets met Turkije noch met Mohamed of Stamboel te maken hebben; het land telt n.l.: 62.458.077 Mohamedanen, 207.147.026 Hindoes, 10.810.907 Boedhisten en Djajas, 8.711.360 Heidenen, 2.923.241 Christenen, 2.195.339 Sikhs en 115.106 anderen. (De Sikhs zijn van Mongoolsche afkomst en belijden den Hindoegodsdienst). Ook uit andere telegrammen kan blijken, dat verscheidene Mohamedaansche vorsten hun loyauteit tegenover Engeland betuigd hebben.

Het is zoo jammer, dat Turkije onder Duitschen invloed staat; zijn leger wordt gecommandeerd door Duitsche officieren; vandaar zijne deelneming in den oorlog aan de zijde van Duitschland. 't Was een zaak, die vooraf reeds beraamd werd, al beloofde Turkije in den aanvang ook neutraal te zullen blijven. Het was gereed om aan den strijd deel te nemen, maar moest den tijd afwachten, die daartoe geschikt werd geoordeeld. Het schijnt, dat nu die tijd door Duitschland bepaald werd. Velen vinden deze handeling van Turkije roekeloos en avontuurlijk. De Inlanders toonden reeds in den aanvang van den oorlog daarvoor veel belangstelling. De berichten dienaangaande werden door Inlanders en Chineezen verslonden. Onze kranten varen er wel bij. Het aantal abonnementen is sterk toegenomen. Nu Turkije aan den oorlog deelneemt, is schrik en ontsteltenis onder de Inlanders gekomen; want, zeggen zij, nu zal het om ons geloof gaan. Hoe zal nu Indië's houding zijn? Aller oogen zijn gericht op Britsch-Indië. Daar zijn de Mohamedanen steeds gevaarlijker voor de Engelsche overheersching geweest dan de Hindoes. Hun godsdienst brengt toch mede, dat zij heerschen en niet overheerscht worden. De Engelsche heerschappij is hun een druk. Toch zullen zij in de gegeven omstandigheden niet tegen Engeland opstaan, eerstens omdat de leiders begrijpen, dat zij tegenover een groote overmacht zullen komen te staan, tweedens omdat, door nu een loyale houding aan te nemen, na den oorlog, allicht velerlei faciliteiten zullen te verkrijgen zijn.

Over den Bataviaschen Gemeenteraad.

De „P e r n i a g a n" schrijft, dat in den laatsten tijd op het gemeente bureau te Batavia hard wordt gewerkt. Een voorstel is in behandeling om de p a s a r-v e r o r d e-

ning ook van toepassing te verklaren op de nieuwe pasar te Pintoe Ketjil. Een straatgeldbelasting is in behandeling. Die commissie, die ingesteld is om deze zaak te onderzoeken, becijfert in de eerste plaats, dat voor een degelijk onderhoud der wegen in Batavia (wat dringend noodig is) voor 1915 *f* 68000 te weinig beschikbaar is, welke dus in de eerste plaats uit een belasting zou moeten worden gevonden. De gelden, die tekort komen voor besproeiing en reiniging, zullen door de straatgeldbelasting moeten worden opgebracht ad *f* 30000 en *f* 40.000. Bij deze bedragen zal moeten worden gevoegd een som van *f* 100.000 voor vernieuwing en aanleg van nieuwe wegen. Te zamen zou dus door de straatgeldbelasting per jaar moeten worden opgebracht een som van *f* 288.000. Verminderd met de helft, welke de Regeering geeft als subsidie en vermeerderd met *f* 12000 voor inningskosten, dan zal de bruto opbrengst moeten bedragen *f* 250000. Een nieuw reglement op de brandweer is verschenen. De voorgestelde wijzigingen en aanvullingen houden hoofdzakelijk verband met de afschaffing van oude spuiten en de aanschaffing van nieuw materiaal en met een verandering in de bestaande indeeling. De commandant van de brandweer achtte de tegenwoordige rayonindeeling van geen practische waarde en stelt daarom voor de motorspuiten zoodanig te plaatsen, dat binnen elk willekeurig bewoond rayon van 2 KM.*straal minstens 2 motorspuiten aanwezig zijn. Verder is nog een voorstel verschenen betreffende de uitkeering aan ambtenaren, die zonder pensioen den gemeentedienst verlaten. Bij de bioscoopvertooningen worden nu van gemeentewege personen aangesteld, die in verband met de belasting op de publieke vermakelijkheden de entreekaarten moeten controleeren. Dit is niet meer dan billijk, maar waar wij Chineezen tegen opkomen is, dat ambtenaren daarmede belast worden, en dus voor hen op deze wijze een bijbaantje gecreëerd wordt. En wat aan den eenen ambtenaar wordt toegestaan, wordt weer aan een anderen geweigerd. In een der bioscopen zagen wij een commies van een der gouvernementsbureaux de kaartjes opnemen. Een klerk van het Departement van Marine, die naar zoo'n baantje solliciteerde, kreeg van zijn chef een standje, daar 't niet te pas kwam en beneden de waardigheid van een gouvernementsdienaar is zoo'n betrekking waar te nemen. Maar afgescheiden hiervan, loopen er te Batavia zoovele personen zonder betrekking, dat deze toch wel in de eerste plaats daarmede belast konden worden.

Van Vreemde Koloniën.

Een paar maanden geleden heeft het gerucht geloopen, dat Nederland en Groot Brittanië zeer ernstig in conflict waren geweest en dat dit alleen op minnelijke wijze zou zijn verloopen doordien Noord Amerika zich op zeer besliste wijze voor de Nederlandsche opvatting zou hebben uitgesproken. Officieel is de juistheid hiervan nooit erkend, integendeel er werd een ontkenning van gegeven. De gulle ontvangst en vrijgevige verzorging van een paar millioen Belgen op Nederlandsch gebied heeft nadien Engeland met zóóveel sympathie over ons land doen spreken, dat elke gedachte aan hangende geschillen verloren ging. Maar uit een officieele mededeeling blijkt nu toch, dat de gedachtenwisseling over gevoelige punten tusschen den Haag en Londen gaande is gebleven en, afgezien van hetgeen Noord-Amerika in September of October gedaan moge hebben, blijkt nu tevens een zoo groote overeenstemming in inzichten tusschen Washington en den Haag, dat, zonder te groote vrijmoedigheid, wel aan eenige samenwerking gedacht mag worden. Wij weten er niet meer van dan ieder en allen ervan weten mogen, maar de conclusie lijkt ons in deze toch niet al te gewaagd.

N. Amerika heeft een nota aan Engeland gericht, waarin het over te vèr gaande maatregelen klaagt ten opzichte van de onzijdige scheepvaart genomen. Op denzelfden dag dat deze nota uitging, bracht de Nederlandsche gezant te Washington een bezoek aan het ministerie van buitenlandsche zaken aldaar en ontving er een afschrift van die nota. Onze gezant sprak toen ongeveer aldus: „wel waarachtig, hoe toevallig! Nederland heeft feitelijk hetzelfde al aan Engeland te kennen gegeven." Zeer voldaan voegde hij er de opmerking aan toe, die zóó scherpzinnig werd geoordeeld, dat Reuter ze overseinde: zij luidde: „de houding der Vereenigde Staten verleent grooter gewicht aan de vertoogen van Nederland."

Is dit anders te lezen, dan dat Nederland te vergeefs reeds eenigen tijd bezig is vertoogen aan Groot Brittanië te richten, waarvoor Londen doof is gebleven, dat onze diplomatie, hoorende van klachten van gelijken aard, door Amerikanen geuit, zich in relatie heeft gesteld met de N. Amerikaansche regeering, waarbij overeenstemming van inzicht gebleken is. Zoo stellen wij ons althans den loop van zaken voor en wij geven gaarne deze lezing, want zij getuigt voor een prijzenswaardige activiteit van onze regeering. Voorzichtig, behoedzaam maar niet bevreesd en kleinmoedig mijdt zij wat noodeloos aanstoot zou kunnen geven, maar schroomt zij toch niet voor de rechten van de Nederlandsche onderdanen op te komen waar deze ter zee niet voldoende geëerbiedigd worden. Neutraal in haar houding en onthouding, doet zij haar rechten als neutrale mogendheid echter ook hoog houden. Botsingen mijdend, durft zij toch te spreken en met aandrang vol te houden. Waar zij geen conflict zocht, maar wel oplossing van conflict, moet het haar welkom zijn, door samenhandelen en door gelijkhandelen met anderen de kans op succes te vergrooten. Dit behoeft niet, dit behoort onzerzijds niet onopgemerkt voorbij te gaan. Maar men leze er toch ook weer niet meer uit, dan er in ligt. Er spreekt volstrekt geen vijandige stemming tegenover Engeland uit. Het begrip van 't toelaatbare voor handelingen van oorlogvoerenden ten opzichte van de handelsschepen der neutralen is niet in alle deelen duidelijk omlijnd en de met de uitvoering der maatregelen belaste personen zijn ook niet altijd voldoende op de hoogte van de wel omlijnde begrippen. Dit roept verschil van meening en van opvatting in 't leven. Goede staatsmanskunst vraagt een afwikkeling van de gerezen geschillen, zooals er ook in vredestijd zijn af te doen, zonder noodeloos wapengekletter als bangmaker en toch met fermiteit. Dit en dit alleen is 't wat onze regeering wenscht en zoekt. De minister van buitenlandsche zaken, de heer Loudon, heeft het bij de behandeling van de begrooting ronduit verklaard: „onze regeering heeft niet verzuimd krachtig te protesteeren tegen maatregelen van willekeur door een der belligerenten, vooral bij het aanhouden van onze schepen of het in beslag nemen van een gedeelte van den inhoud." Dat is de strekking, over wat „willekeur" is loopt het geschil.

Zooals men weet was Zijne Excellentie gezant te Washington toen hij tot het aanvaarden der portefeuille van buitenlandsche zaken geroepen werd. De oude relatiën daar, de uitstekende relatiën daar, hebben hem vermoedelijk in staat gesteld den tegenwoordigen gezant te Washington in de gelegenheid te stellen om van de overeenstemming tusschen N. Amerika en Nederland ten deze te doen blijken op denzelfden dag dat Reuter de verzending der nota aan Groot Brittanië kon melden.

Beijveren de bladen zich après coup beschouwingen over het Amerik. staatsstuk te leveren, wij meenen de aandacht er op te moeten vestigen, dat „The Times" de elementen voor dit commentaar reeds gaf in een artikel, dat ook opgenomen is in zijn weekly edition van den 25en December; de nota is gedagteekend op den 24en t.v. Van de beschouwingen onder het hoofd: „American Shipping and British Interests" geven wij hier 't een en ander weer.

In dezen oorlog is een zekere wrijving van belangen niet te vermijden, niet zoo zeer tusschen de volkeren of de regeeringen van Groot Brittanië en de Vereenigde Staten, maar tusschen eenige Amer. exporteurs en de milt. noodzakelijkheid waartoe Engeland en zijn bondgenooten verplicht zijn. Toch zijn de wederzijdsche belangen niet zoo tegenstrijdig als zij lijken, meent de „Times." In Washington bestaat de wensch niet om de Britsche marine te dwarsboomen in haar waakzaamheid over de zee, anderzijds koestert Whitehall noch Downing-straat den wensch, den Amerik. handel met onnoodige moeilijkheden lastig te vallen. Maar buiten hetgeen te bepalen en te beperken is, door lijsten van waren, voorwerpen, producten, die volstrekt of voorwaardelijk als contrabande, dan wel als vrij van aanhouden verklaard zijn, blijft ruimte voor veel waarover verschil van opvatting kan bestaan. Sedert den aanvang van den oorlog hebben minstens een 150-tal gevallen aanleiding gegeven tot twistgeding tusschen de beide regeeringen. Engeland heeft het recht er op bedacht te zijn, dat ladingen in naam bestemd voor neutrale landen, niet inderdaad voor den vijand bestemd worden, en dat contrabande niet op bedekte wijze gesmokkeld kan worden. Om dit recht uit te kunnen oefenen zijn schepen in volle zee aangehouden of naar Br. havens gebracht en zijn de ladingen nauwgezet onderzocht. Het is een lastig en vervelend werk voor de marine. Het oponthoud en verlies verbittert den betrokkene, zelfs wanneer hij een schadeloosstelling krijgt voor verlies en verbittert hem te meer, wanneer zijn lading een onschuldige is. Hieraan schrijft „The Times" de klachten van Amerikanen in de nieuwsbladen en bij hun regeering toe.

Een stap in de Amerik. richting had Eng. al gedaan. De Br. regeering had afgezien van het recht om schepen te inspecteeren, die door een Br. consulair agent zijn onderzocht alvorens uit te varen. De regeling is slechts quasi-officieel. Bonafide Amer. handelslieden kunnen er gebruik van maken, doch zij zijn niet verplicht om 't te doen. Maar de gelegenheid er toe is bovendien ook niet overal aanwezig. In deze richting ligt een aanwijzing om tot een verbetering van den toestand te komen. Wanneer in de havenplaatsen een inspectie door vertegenwoordigers van de twee landen werd ingevoerd zou het meerendeel der moeilijkheden zijn op te heffen.

„The Times" sprak de hoop uit, dat ook op andere wijze aan de wenschen van den Amerik. handel zal zijn tegemoet te komen. Zoo is een der voornaamste klachten gericht tegen het lange tijdsverloop tusschen het aanhouden van een schip en de bekendmaking van de beslissing, die betreffende de lading genomen is. De weg over de admiraliteit via buitenlandsche zaken is te lang en wordt te traag doorloopen, hierin is verbetering, bekorting, bespoediging zeer gewenscht. Ten opzichte hiervan en van de behandeling ten deze in het algemeen, en niet alleen voor de Amerikanen, zegt het groote blad: dit is een van de gevallen, waarbij de manier van doen een zaak van misschien meer beteekenis is dan de zaak waar het om gaat zelf.

In deze beschouwingen van het invloedrijke orgaan, geuit vóórdat de tekst der Amer. nota hier bekend was, is naast een verklaring van 't Br. standpunt een erkenning van den misstand uitgesproken. Zonder er ons in te verdiepen in hoever de aangeboden geneesmiddelen afdoend zouden zijn, spreekt er genegenheid uit om tot overleg te komen en dat is al heel veel waard. Wij voegen hieraan de verklaring toe, die Dr. Page, de Amer. gezant, in zijn

begeleidende nota uitdrukt, om de overtuiging te bevestigen, dat beiderzijds naar inschikkelijkheid wordt gestreefd. De mededeeling mijner reg., schrijft hij, geschiedt in den meest vriendschappelijken geest en in de verwachting, dat de voortdurende hartelijke betrekkingen tusschen beide landen door vrij uit spreken slechts kunnen worden bevorderd, terwijl zwijgen zou kunnen worden uitgelegd als instemming."

In en bij dit alles is Nederland niet genoemd, maar voor ons land geldt, in deze aangelegenheid, zooveel van hetgeen over en aan Amerika gezegd wordt, dat wij ons niet als er buiten staande behoeven te beschouwen en met een minister als de heer Loudon, behoeven wij ook geen oogenblik te vreezen, dat met onze belangen niet ten volle rekening zal worden gehouden, zoowel door Amerika als door Groot Brittanië. Overigens is er niet alleen overeenstemming, maar ook samensmelting van belangen, de onschuldige handel over zee van Amerika staat geenszins los van den doorvoerhandel van Nederland.

* * *

Indien het waar is, hebben de Nederlandsch-Indische bladen o.i. zeker groot gelijk. Volgens Reuter betoogen zij namelijk de noodzakelijkheid van een krachtig optreden tegen een wijdvertakte beweging onder de inlanders om Turkije in den oorlog met geldelijken steun te helpen.

Indien het waar is, schreven wij. De Reuter-berichten over onzen Oost verdienen geen onvoorwaardelijk geloof en een kleine waarneming wordt al te licht tot een verschijnsel van wijden omvang uitgezet.

De waarschuwing heeft in elk geval haar goede zijde.

* * *

Onverwacht heeft de revolutionnaire beweging in Zuid Afrika een uiting van levenskracht gegeven, waarop niemand meer bedacht was. Maritz en Kemp waren over de grens van Duitsch Z. W. Afrika ontkomen, de overige hoofden van troepen en commando's waren gedood of gevangen genomen. De opstand behoorde tot het verleden. Wel waren de vrijwilligers opgeroepen om in de eerste dagen van 1915 samen te komen voor den strijd tegen de D. kolonie, maar niemand verwachtte vóórdien een treffen van eenige beteekenis. Hiervan hebben Maritz en Kemp partij getrokken om met succes den inval in de Britsche kolonie te doen, waarvan de nieuwjaarsbladen ons bijzonderheden brachten.

Botha is ook plots opgeschrokken. Hij meent 't nu aan de vrijwilligers alleen niet te moken toevertrouwen. De 1e en 2e lichting van de nationale reserve is in geheel Transvaal (behalve de Witwatersrand) onder de wapenen geroepen. In de proclamatie wordt gezegd: „De aanvankelijke vrees, dat Duitsch Z. W. Afrika zou worden gebezigd als een basis, vanwaar een aanval op de Unie kon worden gedaan, is hierdoor ten volle bewaarheid. Het is duidelijk, dat wanneer de leiders der opstandelingen in Duitsch Z. W. A. succes hebben, de toestand opnieuw ernstig kan worden. Met het oog op het gevaar van een inval kan het noodzakelijk zijn over veel grooter troepenmacht te beschikken dan aanvankelijk was bedoeld. De regeering is van oordeel, dat de lasten niet uitsluitend behooren te worden gedragen door de vrijwilligers."

Voor de heroverenig van de Walvischbaai schijnt deze mobilisatie anders niet meer noodig, op Kerstdag is deze, naar verluidt, weer door Unietroepen bezet. De landing zou zonder tegenstand zijn volbracht.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Verslag Rubber-Congres.

De redactie van het Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Nederl.-Indië heeft een extra-nummer uitgegeven, dat geheel gewijd is aan het van 19—23 October 1914 gehouden Internationaal Rubbercongres met Tentoonstelling.

Het boekje bevat een overzicht van de openings-ceremonie, beknopte verslagen van de op de verschillende dagen gehouden voordrachten met discussies, zoomede een lijst der bekroningen door de jury.

Hervorming van het Staatsspoorbedrijf in Ned.-Indië.

In het jaar 1912 werd aan den heer H. J. E. Wenckebach, als chef van het Departement van Gouvernementsbedrijven de opdracht verstrekt aan den Minister van Koloniën een advies uit te brengen over de vraag of het gewenscht is het beheer van de staatsspoor- en tramwegen in Nederlandsch-Indië over te dragen aan een daartoe in te stellen zelfstandig bedrijf.

Dit advies is thans in druk verschenen (bij de Gebr. J. en H. Langenhuysen te 's-Gravenhage). In het eerste gedeelte toont de heer W. de wenschelijkheid aan om aan de organisatie van 's Lands spoorwegbedrijf in Ned.-Indië het beginsel der bedrijfsautonomie ten grondslag te leggen, in het tweede gedeelte geeft hij de middelen aan hoe dat denkbeeld ware te verwezenlijken. Het slot bevat een wetsontwerp tot instelling van een zelfstandig bedrijf.

Jaarboek Departement van Landbouw enz.

Ter Landsdrukkerij te Batavia verscheen het Jaarboek van het Departement van Landbouw, Nijverheid en Handel in Nederlandsch-Indië over het jaar 1913. De indeeling is gelijk aan vorige jaarboeken; vele illustraties zijn ook nu weer aan den tekst toegevoegd. Uit de hoofdstukken 5 tot 7 blijkt dat steeds meer en meer van gouvernementswege pogingen worden aangewend om den inlandschen landbouw te verheffen.

Het boek doorbladerende, vonden we op blz. 28 een merkwaardige mededeeling over den omvang van het visscherijbedrijf op het eiland Madoera. Deze mededeeling luidt; „Uit een oogpunt van visscherij staat Madoera verre boven de andere gewesten van Java. Blijkens de statistiek bestaat de vloot van dit gewest uit 2217 opgebouwde en 4549 nietopgebouwde vaartuigen, met een gezamenlijk aantal van 24.498 opvarenden. Hoe beduidend deze getallen zijn, blijkt o.a. uit een vergelijking met de Nederlandsche Zeevisscherijvloot, die in 1910 bestond uit 5370 vaartuigen met een totale bemanning van 20461 koppen".

Het gebruik van olifanten op Atjeh.

No. 42 van het Orgaan der Indische Krijgskundige Vereeniging te Weltevreden, bevat een causerie van den kapitein G. E. Visscher over het gebruik van olifanten op Atjeh. Als chef van den Staf heeft kapitein V. in 1912 proeven genomen om „Jumbo" en „Betsy", die het levenslicht aanschouwden in de Sumatraansche wouden, te gebruiken als transportdieren, welke proeven blijkbaar uitstekend zijn geslaagd. Reeds in vroeger jaren had men getracht olifanten in het leger nuttig aan te wenden, doch toen een proef genomen met Britsch-Indische, die met hun kornacs overkwamen; deze proef, waaraan belangrijke onkosten waren verbonden, had geen succes wegens ziekten en onwil, zoowel van de dieren als van hunne bewakers.

Jaarboek Mijnwezen.

Dezer dagen is bij de landsdrukkerij verschenen het „Jaarboek van het mijnwezen in N.-I." over het jaar 1912, dat naast een levensbericht van den overleden gepensionneerden mijningenieur W. G. Ribbius, belangrijke verhandelingen bevat omtrent de geologie van het Goumaigebergte in Palembang door den oud-geoloog Dr. A. Tobler, omtrent gedeelten der afdeelingen Loewoe, Pare-Pare en Boni van den hoofdingenieur J. de Koning Knijff, enz.

De meest uitgebreide en naar ons oordeel interessantste verhandeling is die van den mijningenieur P. Höng, getiteld „De goudertsen van de Lebongstreek (Benkoelen)".

Hoogst belangwekend zijn de aan inlandsche bronnen ontleende mythische mededeelingen van den schrijver omtrent de eeuwen geleden ontdekte vindplaatsen van goud in de hierbedoelde streek, omtrent de vroegere inlandsche ontginnningen en de moderne mijnbouwmaatschappijen Redjang Lebong, Ketahoen, Simau, Gloemboek en Lebong Kandis. De kennisneming van dit ongeveer 200 bladzijden beslaand opstel zij een ieder belanghebbende en belangstellende aanbevolen. (Java-Bode).

De vrouw in de Minahassa.

In het weekblad „De Indiër" schrijft de heer Ratu Langie een artikelenreeks over den maatschappelijken toestand der vrouw in de Minahassa, waarvan het slot is opgenomen in de Nos. 7—8 van den tweeden jaargang. Dezerzijds wordt de aandacht gevestigd op die zeer lezenswaardige beschouwingen van den heer R., zelf een Minahassaër. Een brokstukje van het slot laten we hier volgen.

„De huwelijksband is de Minahassische vrouw heilig bovenal. Bij tientallen hebben ze het land verlaten om den man te volgen, die bij het leger dienst heeft genomen. Heb ik in een der vorige bladzijden dit uittrekken voor den jongen man betreurenswaardig gevonden, waar dit verschijnsel zich thans ook bij de vrouwen voordoet, is het bijna een misdaad dit zonder protest toe te laten. Dat ook heur physiek en moraal geïnfecteerd worden in de verpestende omgeving der Indische kazernes, wie zal het betwijfelen? Op mijn reis naar Europa sprak ik iemand van het indische leger, die grijs geworden is in den dienst. „Ik heb werkelijk medelijden met uwe vrouwelijke landgenooten in het leger, mijnheer", waren zijn woorden. „Zelfs voor een ouden soldaat is het zoo zielig om de geleidelijke degeneratie waar te nemen bij de Menadoneesche vrouw, die zoo frisch van zeden in de tangsi (kazerne) is gekomen, en daar niets tegen te kunnen doen". Men zal kunnen zeggen, dat het in militairen dienst treden geheel vrijwillig is, maar dit mag niet van regeeringswege in den hand gewerkt worden."

Teysmannia.

Inhoud van afl. 9, jaargang 1914. Javaansche voedergrassen (vervolg), door C. A. Backer. — Een omgekeerde huishouding, door J. Olivier. (De schrijver vertelt van een zonderlinge gewoonte der poejoes (een vogeltje verwant aan kwartel en patrijs). — De bemestingsproeven van het Landbouw-bureau van het kalisyndicaat te Bandoeng, door A. W. K. de Jong. — Nog eens over salvia's (een sierplant), door C. A. Backer. — Sprokkelingen op landbouwgebied. (Over het gebruik van kunstmest. — De beteekenis van slib voor den landbouw. — Organische stof in den bodem. — Bacterieziekte. — Olie uit Hevea-zaden). — Boekbespreking.

Natuurbescherming in Ned.-Indië.

Onder dit opschrift leest men in de „Java-Bode":

De Ned.-Indische vereeniging tot Natuurbescherming, opgericht door het initiatief van de heeren dr. S. H. Koorders en T. Ottolander (Juli 1912) bestaat nog maar ruim twee jaar en heeft niettemin in alle bescheidenheid reeds heel wat verricht. Men verneemt omtrent haar arbeid over het algemeen weinig, die arbeid maakt weinig gerucht. Daarom mag ter gelegenheid van de verschijning van het eerste jaarverslag, een boekje dat er keurig uitziet, nog wel eens de aandacht op de vereeniging worden gevestigd door te wijzen op de natuurmonumenten, wier behoud door haar en door anderer toedoen is verzekerd.

De vereeniging telt in Nederland en in Ned.-Indië thans 440 leden.

In het jaarverslag treffen we een overzicht aan van de natuurmonumenten, welke door de vereeniging werden geregistreerd. Het zijn meer dan dertig nummers, meest boschreserven.

Onder de rubriek natuurmonumenten, die onder het beheer der vereeniging staan, vindt men er een, dat voor de Batavianen gemakkelijk bereikbaar is, nl. dat van Depok, een boschterrein van 6 H.A., ongeveer 150 M. hoog gelegen en in minder dan vijf minuten van het station te bereiken. Men kan in het jaarverslag eenige interessante bijzonderheden over het monument lezen.

Een andere groep vormen die monumenten, welke door het gouvernement of door een der Ned.-Ind. departementen of hun diensttakken worden beheerd. Daaronder vindt men de botanische beschermingsgebieden, b.v. nabij den bergtuin Tjibodas, waarvan de reserve reeds door professor W. Treub werd voorgesteld in 1888; boschgedeelten bij Palaboeanratoe, op Noesakambangan, op de Willis, de Kloet, het Idjengebergte, enz.

Ook om hydrologische of klimatologische redenen, vooral in het belang van den landbouw der lagere streken zijn door de Regeering verscheidene boschterreinen van ontginning uitgesloten. Daardoor zijn de natuurmonumenten, in die boschterreinen voorkomend, van zelf beschermd.

Ook over de buitenbezittingen wil de vereeniging gaarne haar bescherming uitstrekken. Zoo wordt op Amboina het Rumphius-natuurmonument gevonden en onlangs werd (gelijk de „Javabode" heeft vermeld) in Benkoelen een terrein aangevraagd, waar de Rafflesia Arnoldii groeit met haar bloemen van bijna een meter middellijn.

Voorts worden tal van natuurmonumenten in overleg met

de vereeniging door particulieren beheerd. Wij noemen de botanische boschreserve op het Idjengebergte nabij en op de onderneming Pantjoer, een stuk bergbosch op Malabar, waar twee mooie exemplaren staan van den zeldzamen Javaanschen woudboom, soort Morus Macrourd Miq.

Het eerste jaarverslag is, evenals de vereeniging zelf, de algemeene belangstelling ten volle waard.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 52: Twee Indische brandnetels, door A. E. J. Bruinsma. — Proefstation voor Vorstenlandsche tabak, door P. Hondius Jzn. — Het paviljoen der Java-Suikerindustrie op de Koloniale Tentoonstelling te Semarang 1914. — Nederlandsche Anti-Suikeraccijnsbond. — De overzeesche handel en de oorlog. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen (De invoer van Australische vruchten in Ned.-Indië. — De handel van Soerabaja). — Verkeerswezen. — Financieele berichten en verslagen.

Berichten St. Claverbond.

In No. IV der Berichten uit Ned. Oost-Indië voor de leden van den St. Claverbond vervolgt pastoor A. Kortenborst zijn geïllustreerd artikel over de „Preanger-Regentschappen met de hoofdplaats Bandoeng". — Verder brengt dit Nr. o.m. eene causerie van pastoor Th. Korndörffer, getiteld „Terug uit Indië"; benevens een beschouwing van pastoor L. Jennissen: „Arme Koeboes! Herinneringen uit Sumatra".

Verslag Burgerl. Openb. Werken.

Van het Verslag over de Burgerlijke Openbare Werken in Nederlandsch-Indië over het jaar 1911 is weder een stuk verschenen (bij de drukkerij Papyrus te Batavia), n.l. het vierde gedeelte. Irrigatie, waterafvoer en waterkeering. B. Bijlage II: Waterregelingen in de verschillende bevloeiingsgebieden op Java en Madoera.

De Java-Post.

No. 47 van de Java-Post bevat het vervolg van het artikel van A. K. over de Preanger-Regentschappen (eene historische beschouwing). — Een missionaris uit Borneo geeft verder eenige verhalen over menschen en apen, opgeteekend uit den mond van Dajaks.

Leeszaal Heulstraat 17.

Opgave van dagbladen en tijdschriften, ter lezing liggend in de leeszaal van het Hoofdbestuur van „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag, welke dagelijks, Zon- en feestdagen uitgezonderd, geopend is van 's morgens 9—6 uur 's namiddags:

De Planter, De West, De Surinaamsche Bode, Sumatrapost, Sumatrabode, De Padanger, De Sumatra Courant, Javabode, Bat. Nieuwsblad, Soer. Handelsblad, Nieuwe Soer. Courant, Deli Courant, Atjeh's Nieuws- en Advertentieblad, Preangerbode, Javasche Courant, De Locomotief, De Banier, Het Witte Kruis blad, De Nieuwe Vorstenlanden, De Hofstad, enz., benevens 20 diverse Maleische bladen en tijdschriften en tal van Brochures, Jaarverslagen, enz.

Verscheidene periodieken, waaronder:

Hou en trou, Vrede door Recht, De Stem van Indië, Tijdschrift voor economische geographie, Nederl. Zendeling-Genootschap, Indisch Genootschap, Weekblad voor den handeldrijvenden en industrieelen middenstand, Exportblad, Cultura, Deutsche Kolonial Zeitung, Ned. Zendingsbode, Weekblad voor Indië met Dames Weekblad, Insulinde, Deutsche Wochenzeitung für Niederland und Belgien, La Gazette de Hollande, Ned. Staatscourant, enz.

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad; De Locomotief; Het Soer Handelsblad: De Sumatra-Post; De Sumatra-Bode; Tjahaja Sumatra; De Ind. Mercuur; Weekblad voor Indië; De Bandelier; De Banier; De Ind. Gids; De Vrouw in de XXe eeuw; Neerlandia; Bandera Wolanda; Koloniaal Tijdschrift; Handelsberichten v. h. Min. van Landbouw; Korte Berichten voor Landbouw, Nijverheid en Handel; Tijdschrift der Mij. voor Nijverheid; Publicaties v. h. Ned. Ind. Landbouw-Syndicaat; Archief v. d. Suikerindustrie in Ned.-Indië; Brochures, enz.

Mededeelingen.

Van het Informatie-bureau:
(Heulstraat 19, Den Haag).

Opzichters werkplaats voor de Staatsspoorwegen in Ned-Indië.

Voor den dienst der Staatsspoorwegen in Nederlandsch-Indië worden gevraagd zes opzichters der werkplaatsen, waarvan eene voor de afdeeling „ijzerbewerking" en vijf voor de afdeeling „houtbewerking" zijn bestemd.

Voor de afdeeling „ijzerbewerking" wordt gevraagd: een bekwaam smid, afkomstig uit eene grofsmederij, liefst uit eene spoorwegwerkplaats.

Voor de afdeeling „houtbewerking" worden gevraagd: vier ervaren rijtuigbouwers, en één bekwaam wagenlichter en wagenmaker.

Aan de betrekking is verbonden eene bezoldiging van ƒ 100 's maands, met driejaarlijksche traktementsverhoogingen van ƒ 25 's maands, tot een maximum van ƒ 225 's maands.

Bij de vaststelling van de aan de uit te zenden opzichters toe te kennen aanvangsbezoldiging zal rekening worden gehouden met de door hen verkregen practische ervaring en met het bezit van diploma's.

Wijders worden toegekend overwerkgelden wegens buiten de vastgestelde werkuren verrichten arbeid, en buitengewone belooningen en premiën voor buitengewonen ijver, voor betoonde onverschrokkenheid in geval van bij ongevallen, voor goede dienstbetrachting en voor alle aan den lande bewezen diensten, die geacht kunnen worden geleid te hebben tot besparing van uitgaven of vermeerdering van inkomsten.

Aan de uitzending naar Indië is verbonden:

a. eene voorloopige bezoldiging van ƒ 100 's maands, ingaande met den dag van inscheping naar Nederlandsch-Indië en voortdurende tot den dag waarop, volgens de bestaande bepalingen, de activiteitsbezoldiging daar te lande ingaat;

b. overtocht voor gouvernementsrekening (c.q. ook voor het wettig gezin) als passagier der 2de klasse, indien de aanvangsbezoldiging ƒ 150 's maands of meer bedraagt; der 3de klasse, indien die bezoldiging minder dan ƒ 150 's maands bedraagt;

c. eene toegemoetkoming in de kosten voor uitrusting van ƒ 750;

d. indien de uit te zenden persoon gehuwd is, uitkeering van het bedrag van één maand aanvangsbezoldiging als tegemoetkoming in de door hem verschuldigde huwelijkscontributie aan het Weduwen- en Weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië;

e. de verplichting om — wanneer men binnen 5 jaren na aankomst op Java den dienst verlaat om andere redenen dan welbewezen ziels- of lichaamsgebreken, buiten eigen toedoen ontstaan (ter beoordeeling van de Regeering), of wanneer men niet binnen den aan te wijzen termijn naar Indië vertrekt dan wel de reis derwaarts moedwillig afbreekt — de tegemoetkoming in de kosten voor uitrusting en overtochtsgelden, benevens andere kosten, welke met zijne uitzending in verband staan, terug te betalen.

Daaromtrent wordt eene verbintenis bij notarieele akte gevorderd.

Van lichamelijke geschiktheid voor den Indischen dienst moet blijken uit een geneeskundig onderzoek vanwege het Departement van Koloniën.

De activiteitsbezoldiging gaat in Indië in met den eersten der maand volgende op die, waarin de benoeming door den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië zal hebben plaats gehad en de betrekking zal zijn aanvaard.

De bezoldiging is onderworpen aan eene korting van 2 pCt. ten behoeve van de burgerlijke pensioenen en van 5 pCt. voor de gewone bijdrage aan het Weduwen- en weezenfonds voor burgerlijke ambtenaren in Nederlandsch-Indië. Bovendien is bij eerste indiensttreding, ten behoeve van laatstgenoemd fonds, door gehuwden twee maanden en door ongehuwden éene maand bezoldiging te voldoen, en wel in eens of, met bijberekening van rente ad 5 pCt. 's jaars, in 36 gelijke maandelijksche termijnen.

Bij huwelijk éene maand bezoldiging, te voldoen op de zooeven aangegeven wijze. Bij bevordering door gehuwden tweemaal het bedrag der verhooging over éene maand, door ongehuwden éénmaal.

De contributiën wegens huwelijk worden verhoogd met een percentage afhangende van de leeftijden van man en vrouw.

Sollicitanten moeten zich vóór 25 Januari 1915 aanmelden, bij een op zegel geschreven request, aan het Departement van Koloniën, onder overlegging van:

1o. getuigschriften van de fabrieken en werkplaatsen waar zij gewerkt hebben en eventueele diploma's;

2o. een bewijs van goed maatschappelijk gedrag, afgegeven door den burgemeester hunner woonplaats, na dagteekening dezer;

3o. een bewijs van voldoening aan de Militiewet, afgegeven door den burgemeester der betrokken gemeente; en

4o. hunne geboorte-akte.

De requesten moeten inhouden of de sollicitant al dan niet is gehuwd en casu quo het aantal en den leeftijd zijner kinderen.

(Nederlandsche Staatscourant van
24 Dec. 1914 No. 302).

Officieele Berichten.

Uit de Javasche Courant van 20 November 1914, No. 93. Benoemingen, enz.

Civiel Departement.

Verleend: 1 jaar verlof aan den ingenieur W. H. D. de Jongh, 8 m. aan den adjunct-houtvester M. Winkel.

Ontslagen: op verzoek eervol de telegrafist M. Zimmermann, de alg. ontvanger L. Ch. Platt, de commies J. Fiedler, de commies K. F. Aronds.

Benoemd: tot hoofdcommissaris van politie de kapitein der inf. C. B. H. von Hombracht, tot algem. ontvanger 2e kl. C. F. W. Hansen, tot referendaris de commiezen-redacteur J. J. M. Th. Bech en Mevr. L. von Dewall geb. Ellinger.

Ontslagen: op verzoek eervol de luit. der Chineezen te Moeara Aman, Wong A Joen.

Benoemd: tot luitenant der Chineezen te Moeara Aman, Liauw A Hong, tot onderwijzeres te Sidoardjo mej. H. Noll, tot onderwijzer te Pajakoemboeh W. W. Hakkert, te Sidoardjo R. Gerbrands, tot onderwijzeres te Pare mej. W. Martens, te Tjilatjap mej. H. M. Daum, te Tegal mevr. F. Uit de Bos geb. van Soest, tot opzichter 1e kl. E. V. Matheron.

Militair Departement.

Ontslagen op verzoek eervol de off. van gezondheid Dr. G. Krause, de kapitein der militaire administratie H. F. Polack, de burgerlijk schrijver F. Aponno.

Overgeplaatst: naar Bandoeng de 1e commies bij het corps ambtenaren ressorteerende onder het Departement van Oorlog F. J. Seitz.

Uit de Javasche Courant van 24 November 1914, No. 94.

Civiel Departement.

Ontslagen: op verzoek de ambtenaar G. E. Townsend, de commies J. B. R. Davies, de commies E. H. van Muyen.

Benoemd: tot adspirant-controleur M. van Rhijn, P. J. Goedhart, M. J. Ruijchaver en A. C. van der Velden, tot griffier van den landraad te Makassar G. A. Fransz, te Toeban Th. J. M. Claesmeijer. tot houtvester A. A. Quanjer.

Geplaatst: in de res. Batavia de adsp. controleur Th. A. Uljee, in de res. Rembang de controleur W. Ch. Adriaans. in de res. Kedoe de controleur H. van Ophuysen.

Benoemd tot 1en onderwijzer te Bandoeng A. de Lange, tot onderwijzeres te Soerabaja mej. M. E. Slors, te Batavia mevr. A. Boerema-Fokkens, tot ambtenaar 4e kl. bij de in- en uitvoerrechten J. C. W. Grootenboer.

Militair Departement.

Bevorderd: tot 1en luit. der inf. G. J. A. Saraber en G. de Lang.

Overgeplaatst: naar Batavia de 2e luit.-magazijnmeester J. van der Sluis, naar Batavia de apotheker J. F. A. Muzerie, naar Tjimahi de 1e luit. P. C. Zwerver.

Geplaatst: te Magelang de off. v. gezondh. C. O. Ekdal, te Padang de id. P. Th. Justesen.

Overgeplaatst: naar Kedong Kebo de off. van gezondh. K. Gjellerup, naar Padang P. L. van Andel, naar Magelang J. S. Rudelsheim, naar Batavia A. N. E. Malver, naar Padang-Sidempoean H. W. Borel, naar Padang K. W. van der Goes Hillebrandt, naar Magelang P. B. van Steenis, naar Tjimahie A. C. Th. Thomson, naar Palembang de apotheker J. H. Kok.

Vereeniging OOST en WEST.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur inlichtingen te be-omen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

uziek- en Zanglessen.	Schrijf-, Kopiëer- en Vertaalwerk.
eken- en Schilderlessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
ssen in moderne talen.	Ademgymnastiek en hygiënisch spreken.
ansche-, Duitsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Lessen aan spraakgebrekkigen.
pleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
ndwerklessen.	Dame als Lectrische of Dame van gezelschap.
edagogische adviezen.	Kinderjuffrouw in Indië.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor ulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Frederik Hendriklaan 155.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families die zich belasten met de pvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs enz.

☞ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene ver-andering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie; hetzij schriftelijk of mondeling; oor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

PGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen.

A. H. J. G. WALBEEHM, van Lumeystr. 100,	's-Gravenhage,	Javaansch, Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46,	Leiden	Javaansch, Maleisch, Madoereesch.
C. LEKKERKERKER, Insp. Inl. Onderw. Witte Singel 92,	„	Maleisch, Javaansch, Madoereesch, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië.
H. TH. KAL, Laan van Meerdervoort 239	's-Gravenhage,	Javaansch, Madoereesch.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Nachtegaalstraat 10,	Utrecht,	Maleisch. Soendaneesch. Battaksch.

EDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der ereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, jn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10.** 50 ex. **f 2.80.**

oor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent oor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven.**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent.** 50 ex. **f 2.—;**

oor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent oor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, de Firma ARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, en andere Boekhandelaren zijn verkrijgbaar:

a. Onze West:
De Kolonie Suriname, door REMAN IRÜS;
De Kolonie Curaçao, door M. VICTOR ZWIJSEN, Oud-Rector van het Colegio „Santo Tomás" te Curaçao.
Prijs per exemplaar **f 0.25** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.

No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.

No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.